

Socialt hållbarhetsbokslut 2021

Bokslut för kommunens arbete med social hållbarhet

Förord

Gävle kommun antog 2021 ett Socialt hållbarhetsprogram som gäller 2019-2023. Syftet med programmet är att säkerställa att Gävle kommunkoncern arbetar tillsammans för en hållbar framtid för alla som bor och vistas i Gävle kommun idag och i framtiden.

” Ett socialt hållbart Gävle har förmåga att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas. Det är ett samhälle med hög tolerans där människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Viktiga grundpelare för social hållbarhet är demokrati, delaktighet, trygghet, tillgänglighet, jämlikhet, jämställdhet, folkhälsa samt en respekt för mångfald och mänskliga rättigheter. ”

- Socialt hållbarhetsprogram 2019-2023, Gävle kommun.

Programmet följs upp varje år i ett socialt hållbarhetsbokslut. I 2021 års bokslut har uppföljning av programmets 68 delmål legat i fokus.

Innehåll

Socialt hållbarhetsbokslut 2021	1
Förord	2
Sammanfattning	5
Bakgrund	7
Om socialt hållbarhetsprogram.....	7
Metod för uppföljning.....	7
Urval av indikatorer	8
Målområde Trygghet	10
Programmål 1: Gävle är en kommun fri från våld	10
Programmål 2: Alla i Gävle kommun har trygga boendemiljöer	13
Programmål 3: Barn och Unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor	17
Målområde Jämställda och jämlika villkor	22
Programmål 1: Alla i Gävle kommun har en Jämställd och jämlik hälsa	23
Programmål 2: Alla i Gävle ges förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden	26
Programmål 3: Gävle kommun skapar förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid för alla	32
Delaktighet och inflytande	35
Programmål 1: Gävle kommun verkar för delaktighet och reellt inflytande	37
Programmål 2: Gävle är en tillgänglig kommun	40
Programmål 3: Gävle kommun har ett strukturerat och gott samarbete med civilsamhället	41
Programmål 4: Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och stärker respekten för nationella minoriteters rättigheter	43
Icke-diskriminering	46

Programmål 1: Gävle kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat	46
Programmål 2: Gävle kommunkoncerns verksamheter har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt.....	50
Tyréns rekommendationer inför framtida utveckling av programmet	55
Källor	56

Sammanfattning

Gävle kommuns Sociala hållbarhetsprogram (2019-2023) följs årligen upp i ett bokslut. Det sociala hållbarhetsprogrammet är indelat i fyra målområden, Trygghet, Jämställda och jämlika villkor, Delaktighet och inflytande samt Icke Diskriminering. Till målområdena finns totalt 68 delmål. Detta hållbarhetsbokslut grundar sig främst på uppföljning av delmålen. Bedömningen har genomförts genom samtal och dialog med sociala hållbarhetsenheten samt med tjänstemän på de berörda sektorerna och bolagen.

För programområdet **Trygghet** bedömdes att fem av sju delmål har påbörjats och har kommit en bit på väg. De mest positiva bedömningarna är kopplade till kommunens våldspreventiva arbete. Detta beror på att det finns ett omfattande sektorsövergripande arbete för våldsprevention inom kommunen samt ett omfattande och framgångsrikt samarbete med civilsamhället. Insatserna infattar bland annat utbildning av chefer och personal inom kommunen och informationsinsatser riktad till skolorna och allmänheten. Lägst betyg inom programområdet är kopplat till trygga boendemiljöer och målet om att genomföra sociala konsekvensanalyser i planeringsprocesser. Detta då kommunen i nuläget saknar ett strukturerat arbete med socialkonsekvensanalyser.

Rekommendationer inom området trygghet infattar bland annat att ta fram mallar och riktlinjer för genomförandet av sociala konsekvensanalyser samt att erbjuda tidigt stöd för barn och vårdnadshavare där barnet tillhör en riskgrupp, har uppvisat begynnande problem eller riskerar att hamna i kriminalitet.

För programområdet **Jämställda och jämlika** villkor bedömdes sju av nio delmål att vara uppstartade men att arbete kvarstod medan de två övriga målen bedömdes som uppfyllda. De delmål som anses uppfyllda är kopplade till att undvika skolmisslyckanden genom att kunna erbjuda adekvat stöd samt att verka för att fler ska komma i arbete. Särskilt framgångsrika insatser under året innefattar bland annat satsningarna inom initiativet Äldrevänlig kommun, som syftar till att öka delaktigheten bland äldre. Stadsdelslyftet som i år fokuserat på Andersberg och syftar till förbättrade och mer jämlika livsvillkor är en annan särskilt framgångsrik satsning.

Rekommendationer för jämställda och jämlika villkor infattar bland annat att kunna erbjuda fler möjligheter till personer med funktionsnedsättning inom både sysselsättning och kultur och fritidsverksamhet.

För målområdet **Delaktighet och inflytande** bedömdes sex av delmålen som uppfyllda eller nästa uppfyllda, tre delmål som väl påbörjade men med kvarstående arbete för att nå målet och tre delmål som att de var långt ifrån måluppfyllnad. De delmål som fick de mest positiva bedömningarna var de som på olika sätt kopplade till dialog och samverkan med barn, allmänheten och civilsamhället. Gävle kommun har många pågående och framgångsrika, projekt och samarbeten med alla dessa grupper och en bred palett av metoder som underlättar dialog och samverkan. Delmål som bedömdes som mindre framgångsrika var frågor kopplat till att motverka diskriminering på kulturella grunder, språkbevarande insatser samt förståelse för barn och ungas villkor och behov.

Rekommendationer kopplat till delaktighet och inflytande är bland annat att utveckla nya arbetssätt och metoder för att motverka diskriminering på grund av kulturell identitet.

För området **Icke-diskriminering** bedömdes två av fem delmål som långt ifrån måluppfyllnad, två delmål bedömdes påbörjade men med kvarstående arbete för att nå måluppfyllnad och ett mål bedömdes som uppfyllt. De mål som ansågs långt ifrån måluppfyllnad gällde verksamheternas kunskap om- och agerande utifrån ett normkritiskt förhållningssätt samt tillämpande av ett rättighetsbaserat arbetssätt. Mest positivt inom målområdet var marknadsföring av bemötandeombudet och tillvaratagandet av medborgarnas synpunkter. Rekommendationer inom målområdet innefattar bland annat att systematiserat följa upp det interna arbetet mot diskriminering och att implementera arbetssättet med intern diplomering inom diskriminering.

Bakgrund

Om socialt hållbarhetsprogram

Det sociala hållbarhetsprogrammet har sin ansats i Agenda 2030 och bidrar tillsammans med det miljöstrategiska programmet och näringslivsprogrammet till ett hållbart Gävle samt till att nationella och globala utvecklingsmål nås.

Sociala hållbarhetsprogrammet är indelat i fyra målområden:

- Trygghet
- Jämställda och jämlika villkor
- Delaktighet och inflytande
- Icke Diskriminering

Under respektive målområde finns mellan två – fyra program mål, och respektive program mål har mellan två – fyra delmål. Totalt består programmet av 68 delmål och över 50 indikatorer.

Programmet ska styra arbetet med social hållbarhet i Gävle kommunkoncern och ska ingå i ordinarie lednings och styrningsprocess för kommunkoncernen. Programmet vänder sig främst till tjänstepersoner och förtroendevalda i Gävle kommunkoncern med dess sektorer och bolag. Det finns också en lättläst populärversion av programmet som vänder sig till kommuninvånare och andra intresserade. Programmet följs årligen upp och redovisas för kommunfullmäktige.

Metod för uppföljning

2021 års uppföljning av bokslutet har genomförts i samarbete med Enheten för social hållbarhet och upphandlad konsult, Tyréns. Konsulterna från Tyréns har sammanställt det insamlade materialet i det aktuella bokslutet samt samlat in aktuella indikatorer. Tyréns har också tagit fram en strukturerad uppföljningsExcel-fil för att underlätta den framtida uppföljningen.

I 2021 års uppföljning av det sociala hållbarhetsprogrammet ligger fokus på att följa upp de 68 delmålen i programmet. Bedömningen har genomförts under samtal och dialog med Enheten för social hållbarhet samt med berörda tjänstepersoner på de berörda sektorerna och bolagen. Urvalet av personer har genomförts av Enheten för

social hållbarhet och har gjorts med avsikten att fånga en så representativ bild av varsamheterna som möjligt.

Under varje delmål redogörs statusen för det aktuella delmålet samt en bedömning av måluppfyllelsen, enligt samma bedömningsskala som används vid uppföljningen av det miljöstrategiska programmets måluppfyllelse, se Figur 1. Exempel på genomförda aktiviteter och åtgärder under 2021 beskrivs också för respektive delmål samt förslag för det framtida arbetet.

Delmålen i programmet har bedömts i grönt, gult och rött. I de fall det saknas underlag för bedömning anges ett svart streck, se Figur 1 . Värt att notera är att det är delmålen som har utvärderats och inte den övergripande målbilden. Vissa delmål är formulerade som att det ska finnas metoder och verktyg på plats, vilket innebär att även om delmålet får en grön bedömning betyder det inte att utvecklingen i samhället kopplat till frågan är positiv.

Bedömning måluppfyllelse

- Målet är nära att uppnås eller har uppnåtts
- Arbete har påbörjats, ett fortsatt arbete krävs för att nå målet men vi har kommit en bit på väg
- Trenden går åt fel håll och/eller det räcker inte med de insatser som hittills har genomförts för att vi ska uppnå målet i tid.
- Det saknas underlag för bedömning

Figur 1 Bedömningsskala för måluppfyllelse.

Urval av indikatorer

Under varje målområde redovisas ett urval av de indikatorer som finns listade i Socialt hållbarhetsprogram 2019–2023. De indikatorer som har valts ut är de indikatorer som, förutom att finnas med i programmet, finns med i rapporten 'På väg mot en god och jämlik hälsa', bilaga 5 Indikatorbeskrivningar, utgiven av Folkhälsomyndigheten.

Där det har gått att hitta jämförande statistik för riket redovisas även det.

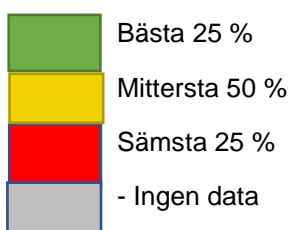
Verktyget Jämföraren på Kolada har använts för att redovisa vissa av indikatorerna. I verktyget redovisas kopplingen till mest relevanta Agenda 2030-målet samt hur kommunens resultat står sig i relation till landets övriga kommuner. Indikatorerna redovisas på följande sätt, se Tabell 1 för ett exempel:

Tabell 1 Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra %

År	2017	2018	2019	2020	2021
Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra %	2017 N.a	2018 ,28	2019,n .a	30	30

Färgsättningen visar om resultatet är bra eller dåligt i jämförelse med andra kommuner, den talar *inte* om ifall resultatet i sig är bra eller dåligt. Kommunen kan ha dåliga resultat jämfört med andra, vilket ger röd färg, trots att resultatet egentligen är bra (och vice versa), se Figur 2.

Figur 2 Färgerna rött, gul och grönt visar hur ett resultat ligger till jämfört med andra. För varje nyckeltal rangordnas alla kommuner/regioner efter sina resultat, och de bästa resultaten får grön färg, de sämsta får röd färg och de i mitten får gul färg. Saknas data på något nyckeltal visas det med grå färg. (Källa: Kolada)

I bilaga 1 återfinns uppföljning av resterande indikatorer från det sociala hållbarhetsprogrammet. Vissa indikatorer har inte följts upp på grund av att det inte varit möjligt att samla in data.

Målområde Trygghet

Trygghet måste förstås ur ett helhetsperspektiv såväl fysisk som social och ekonomisk trygghet. Trygghet är något subjektivt och det är därför viktigt att varje enskild människas upplevelse står i centrum och tillgodoses. Att Gävle erbjuder trygga levnadsförhållanden och kan påvisa låg kriminalitet är en grundsten i ett socialt hållbart samhälle och kan även bidra till ekonomisk tillväxt. Det gör kommunen till ett attraktivt alternativ för boende, studier, arbete och etableringar.

Programmål 1: Gävle är en kommun fri från våld

Utifrån en noll-vision för våld ska Gävle kommun arbeta för att minska förekomsten av våld i samhället, både det synliga och det våld som finns i det dolda. För att nå dit behöver kommunens sektorer och bolag ha en ökad kunskap om vad våld är samt arbeta långsiktigt förebyggande utifrån en helhetssyn på våld som inte enbart begränsas till ett fokus på relationen offer och förövare.

Tabell 2 Invånarna som avstår från att gå ut ensam samt anmälda våldsbrott

År	2017	2018	2019	2020	2021
Invånare 16–84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%)	n.a	31	n.a	33	32
Invånare 16–84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%) Kvinnor	n.a	49	n.a	51	51
Invånare 16–84 år som avstår från att gå ut ensam, andel (%) Män	n.a	14	n.a	15	14
Anmälda våldsbrott, antal/100 000 inv.	1065	1099	1088	1070	1067

Källa: Kolada

Det sker alltså så pass många våldsbrott i Gävle, och det är en så pass stor andel av invånarna som avstår från att gå ut att de hamnar i kategorin "Sämsta 25% för bägge dessa indikatorer.

Tabell 3 Andel elever i åk 9 som känner sig trygga i skolan

År	2017	2018	2019	2020	2021
Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel %	n.a	86.1	n.a	83.9	n.a
Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel % män	n.a	n.a	n.a	83.0	n.a
Elever i åk 9: Jag känner mig trygg i skolan, positiva svar, andel % Kvinnor	n.a	n.a	n.a	86.0	n.a

Källa: Kolada

Skolan verkar generellt vara en trygg plats i kommunen enligt de elever i åk 9 som svarat på frågan 2018 respektive 2020. Detta gör att kommunen rangordnas till det som enligt Kolada benämns "bästa 25%" respektive mittersta 50%".

Delmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter ska ha god kunskap avseende våldsprevention samt kännedom om särskilt utsatta grupper. Verksamheterna ska ha tillgång till arbetssätt och metoder för att arbeta våldspreventivt.

Måluppfyllelse ●

Övergripande infattar insatserna för att öka kunskapen om våldsprevention samt kunskapen om särskilt utsatta grupper av utbildningsinsatser, medborgarundersökningar, kampanjer och samordning av insatser via en tillsatt samordnare.

Åtgärder som genomförts under 2021 innefattar bland annat en kommunövergripande utbildning inom våldsprevention där medarbetare och chefer utbildas löpande. Utbildningsinsatser om våldsprevention, hedersrelaterat våld och våld i nära relationer har genomförts med såväl civilsamhället som medarbetare, chefer på Gävle kommun. En medborgarundersökning, en kampanj och en enkät om ungas utsatthet för våld i

nära relationer har genomförts under 2021. Under 2020–2021 pågick en utvärdering för att följa och dokumentera implementeringen av insatsen Huskurage i tre stadsdelar i Gävle. Huskurage är ett samarbete mellan Gävle kommun, Polisen, Medborgarskolan, Gavlegårdarna och Hyresgästföreningen, som syftar till att förebyggande arbetet mot våld i nära relationer och att öka tryggheten i hemmet. Ytterligare insatser som sker löpande är initiativet mentorer för våldsprevention (MVP), Shanazi Hjältar & hjältinnor agera tillsammans, machofabriken samt preventionsprojektet mot könsstymning. MVP och Agera tillsammans är program för skolan, med mål att stoppa och förebygga mäns och killars våld. Shanazi Hjältar & hjältinnor arbetar mot hedersförtryck genom att utbilda unga män och kvinnor som lever i hederskulturer samt skapa en dialog kring ämnet genom att sprida kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Projektet Prevention könsstymning är ett treårigt projekt som drivs av Gävle kommun tillsammans med Länsstyrelsen Gävleborg, Region Gävleborg, Högskolan i Gävle och ideella aktörer. Projektet initierades av Familjecentralen i Sättra som lyfte frågan. Projektet avslutas 2023.

Delmål: Gävle kommun ska bidra och verka för en samordning med andra samhällsaktörer, så att både den som blivit utsatt för våld och den som utövar våld, ska mötas av synkroniserade insatser.

Måloppfyllelse ●

Kommunen har en omfattande samverkan med civilsamhället och arbetar sektorsövergripande med frågan tillsammans med högskolan, myndigheter, regionen, Försäkringskassan, allmännyttan med flera. Det finns en styrgrupp som arbetar med hela programmet "En kommun fri från våld" som består av representanter från kommunens sektorer samt från det kommunala bostadsbolaget Gavlegårdarna. Dessa ingår i olika referens och arbetsgrupper kopplade till insatserna inom ramen för "En kommun fri från våld".

Styrgruppen har tagit fram en aktivitetsplan och har arbetat med att säkerställa att kommunen bedriver ett aktivt våldspreventivt arbete och har en strategi för hur Gävle ska bli en kommun helt fri från våld, i både nära relationer och offentliga miljöer. Detta arbete kommer att fortsätta under 2022. Flera nationella initiativ hos statliga aktörer

skapar ytterligare samverkan och bidrar till måluppfyllnad. För att möta behovet av stöd och hjälp har Socialtjänsten under 2021 startat en gemensam enhet där man samlat kompetens inom området våld i nära relationer under ett och samma tak.

Ett sätt för en offentlig verksamhet att samarbeta med civilsamhället är via ett så kallat IOP. Det är ett samverkansavtal och står för idéburet offentligt partnerskap (IOP). Under 2021 har två nya IOP-avtal tecknats med en krismottagning för män och en kvinnojour i Gävle.

Samtliga aktiviteter och insatser som nämns under föregående delmål bygger på samverkan mellan olika aktörer

Programsmål 2: Alla i Gävle kommun har trygga boendemiljöer

För att öka den upplevda tryggheten skapar Gävle kommun goda förutsättningar för en trygg och tillgänglig boendemiljö med minskad boendesegregation. Utifrån att boendet är ett viktigt livsvillkor som har en tydlig inverkan på människors hälsa och välmående så ska trångboddhet, otrygga boendeförhållanden och utestängande från bostadsmarknaden motverkas.

Tabell 4. Antal lägenheter med hyresrätt i allmännyttiga bostadsföretag, per 1 000 invånare

År	2019	2020	2021
Gävle	145	145	145
Riket	80	80	80

Källa: SCB

Antal hyresrätter i Gävles allmännyttiga bostadsföretag har legat på en stadig nivå över landet i övrigt sedan flera år tillbaka.

Tabell 5 Verkställda vräkningar/avhysningar som berör barn, antal barn/100 000 invånare

År	2019	2020	2021
Gävle	1	1,9	7,8
Riket	4.5	4.3	5.5

Källa: Kolada

Gävle har historiskt legat lägre än landet i övrigt. 2021 skedde en kraftig ökning i Gävle, landet i övrigt ökade något.

Delmål: Gävle kommun ska utföra sociala konsekvensanalyser i planeringsprocesser.

Måluppfyllelse ■

Det finns i nuläget inget strukturerat arbete med att genomföra sociala konsekvensanalyser i planeringsprocesser. Flera personer på Gävle Livsmiljö uppger att de har fått mycket lite information om det sociala hållbarhetsprogrammet och inte kände till att det fanns ett sådant mål. De har inte heller fått information om någon mall som de ska använda för sociala konsekvensanalyser vilket är fallet för exempelvis barnkonsekvensanalyser. Dock bör det påpekas att alla berörda inte gett återkoppling gällande målet och att det bör utredas vidare hur store kännedomen om målet och det sociala hållbarhetsprogrammet är i helhet. Gällande barnkonsekvensanalyser finns det även ett tydligt beslut från kommunfullmäktige om att dessa ska genomföras, vilket saknas för sociala konsekvensanalyser. Sociala konsekvenser ingår dock ofta i de förstudiedokument som tas fram i samband med planeringsprocesser. Ett mer systematiskt arbete med sociala konsekvensanalyser skulle vara värdefullt för att fånga upp en större bredd av sociala frågor avseenden den fysiska planeringen i Gävle.

Under 2020 arbetade Planenheten, med stöd av Enheten för social hållbarhet, fram dokumentet Checklista Sociala aspekter. Syftet med checklistan är att på ett systematiskt sätt hantera de sociala aspekterna i detaljplaneringen. Vidare är syftet att avgöra om ytterligare utredningar krävs inom det sociala området. Checklistan används idag i liten utsträckning. Möjligheten att påverka de sociala aspekterna genom detaljplaneringen upplevs som begränsad då innehållet och genomförandet styrs av exploatören/ byggherren/ fastighetsägaren. Dock så framhävs det att många dimensioner inom social hållbarhet (trafiksäkerhet, tillgänglighet, gång- och cykelvägar, grönstruktur, säkrande av friytor inom skola och förskola med mera) beaktas i detaljplaneringen men att begreppet social hållbarhet inte används.

En fråga som är tydligt prioriterad inom kommunen är friytor vid byggnation av förskola och skola. Här finns tydliga riktlinjer och en enighet om att värna barns behov av friytor. Andra relaterade insatser som genomförts med positivt resultat är Trygghetsplaner för flertalet stadsdelar.

Delmål: Gävle kommun ska i möjligaste mån verka för att tillgodose bostadsbehov hos de med svag ställning på bostadsmarknaden.

Måluppfyllelse

Kommunen har en etablerad infrastruktur för hur arbetet med att tillgodose bostadsbehov hos de med svag ställning på bostadsmarknaden ska genomföras. Detta sker genom ett samarbete mellan Gavlegårdarna (allmännyttan), och socialtjänsten som är på väg att formaliseras i ett samverkansavtal. Gavlegårdarna tillhandahåller drygt 250 lägenheter i samarbete med socialtjänsten, för de som inte har förutsättningar att godkännas för ett eget avtal eller lägenheter som socialtjänsten själva behöver i sin verksamhet, det kan exempelvis vara lägenheter för ensamkommande, jourlägenheter, våld i nära relation, eller träningslägenheter. Gavlegårdarna har också sänkt kraven på de boendesökande, och godkänner exempelvis försörjningsstöd, etableringsstöd eller A-kassa som inkomst. Därutöver finns en möjlighet för socialtjänsten att bevilja social förtur där det också förekommer att den som beviljats förtur får ett eget hyresavtal för bostaden.

Gavlegårdarna är stolta över att de snabbt kan sätta in resurser om det börjar gå "dåligt" för någon som bor i deras lägenheter, för att förebygga att de ska kunna bo kvar. Gavlegårdarna säger inte nej till någon individ. En identifierad utmaning är att det finns ett system hos socialtjänsten, då de jämför behov mot behov, för att avgöra vem som ska få social förtur. Detta innebär att en del individer faller utanför hjälpsystemet.

Exempel på aktiviteter som genomförts under 2021 infattar projektet Bo kvar- som funnits i många år i Gävle. Bo kvar är ett lyckosamt samarbete mellan socialtjänsten och Gavlegårdarna med huvudsyftet att förebygga att de hyresgäster, där det finns betalningssvårigheter, störningar, vanvård och psykisk ohälsa, kan hyresgästen få stöd och hjälp att kunna bo kvar.

För att få en statistiskbaserad bild över hur bostadsbehovet för de med svag ställning på bostadsmarknaden ser ut kopplat till delmålet, bör analyser genomföras avseende bostadsbehovet för olika grupper, hushållens ekonomiska förutsättningar, preferenser samt bostadsbeståndet utbud och beskaffenhet. Detta är omfattande analyser som ingår i arbetet med att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjning och genomförs minst en gång per mandatperiod. Analyserna kommer att behöva utvecklas med större fokus på

de med svagare ställning på bostadsmarknaden. Detta har ingått i dialoger i samband med visualisering-Power-BI där denna typ av data utlovats, men tyvärr blivit fördröjd.

Delmål: Gävle kommun ska ha strategier mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden.

Målpuppfyllelse

Kommunen har ingen direkt utpekad strategi mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Men det finns "Riktlinjer för bostadsförsörjning" där dessa delar ingår. I riktlinjerna står det "Alla invånare ska kunna erbjudas en god bostad till rimlig kostnad i en god boendemiljö med bra boendeservice." Det finns också ett samverkansavtal under utarbetande mellan Gavlegårdarna och socialförvaltningen, som ska gynna dem med svag ställning på bostadsmarknaden.

En utmaning är att en del människor "faller" utanför hjälpsystemet. Det är viktigt att fundera på hur detta kan undvikas och hur kommunen kan hjälpa denna grupp i det fortsatta arbetet framåt. Det handlar troligtvis om en resursfråga, då de som står långt bort från bostadsmarknaden behöver olika typer av stöd och hjälp med sina individuella utmaningar för att kunna integreras i samhället innan de kan få en bostad, och denna typ av hjälp upplevs inte finnas i tillräckligt stor utsträckning idag.

En viktig fråga att ha med sig i arbetet framgent är "Hur det kommer slå på de som står långt bort från bostadsmarknaden att det kommer att byggas färre bostäder i Gävle?" För tillfället har Gavlegårdarna stoppat planerade bostadsbyggen för att priserna gått upp så mycket pga. av kriget i Ukraina.

Programsmål 3: Barn och Unga i Gävle kommun har trygga uppväxtvillkor

För att skapa en bra start i livet med goda möjligheter att utvecklas ska alla barn och unga ha trygga och goda uppväxtvillkor. Barn och ungas tillvaro i hemmet, familjen, skolan och på fritiden ska vara trygg. Att säkerställa trygga uppväxtvillkor och att arbeta utifrån barnkonventionen berör därför det mesta av kommunkoncernens verksamheter och är därför ett gemensamt ansvar.

Tabell 6 Andel av befolkningen boende i ekonomiskt utsatta hushåll

År	2017	2018	2019	2020	2020
Invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll, andel (%)	12	11.6	11.9	11.8	n.a
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen	1.5	1.6	1.7	1.8	n.a
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen, Män	1.5	1.5	1.7	1.8	n.a
Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel (%) av befolkningen, Kvinnor	1.5	1.6	1.7	1.8	n.a

Källa: Kolada

Gävle har alltså under 2017–2020 haft så pass stor andel av befolkningen boende i ekonomiskt utsatta hushåll att de hamnar i kategorin "Sämsta 25%". Även andelen vuxna biståndsmottagare är så pass stor att de hamnar i denna kategori.

Delmål: Gävle kommun ska fortsätta utveckla förebyggande och tidiga insatser till barn och unga, och vid behov deras vårdnadshavare, som tillhör olika riskgrupper eller som har utvecklat begynnande problem.

Måluppfyllelse ●

Kommunen arbetar med delmålet på flera olika sätt och samverkan sker både med olika intressenter inom kommunen och på regional och nationell nivå. Under 2021 har mycket fokus legat på den nationella satsningen på tidiga samordnade insatser (TSI). Detta betyder att personal från skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst arbetar tillsammans. Syftet är att identifiera hinder och framgångsfaktorer för samverkan och därmed få kunskap om vad som behövs för att etablera hållbara strukturer för TSI i kommuner och regioner. Omkring 90 kommuner inklusive Gävle ingår i den satsningen. I Gävle har man fokuserat särskilt på att minska skolfrånvaro och tidigt fånga upp barn och unga med hög frånvaro. Under 2021 gjordes bland annat en nulägesanalys för att kartlägga arbetet och en omvärldsanalys för att identifiera goda exempel på hur andra kommuner arbetar med frågan. Tanken med TSI-arbetet är att på sikt utveckla arbetssättet för att täcka in åldrarna 0–17, i stället för 4-6år som idag.

Förebyggande arbete görs även i skolorna för att öka elevhälsan och förebygga mobbing. Detta arbete görs framför allt inom ramen för Gävlemodellen. För mer information om Gävlemodellen se målområde jämställda och jämlika villkor under program mål 2.

En viktig samverkansgrupp som arbetar med förebyggande insatser till barn och unga med neuropsykiatriska behov är Bryggan. Verksamheten bygger på samverkansavtal mellan Landstinget Gävleborg och Gävle kommun samt kommunerna i västra Gästrikland (Hofors, Ockelbo och Sandviken). I nuläget pågår dock en översyn av programmet.

En annan grupp som arbetar löpande med frågor kopplat till målet är de operativa välfärdsgrupperna som är sammansatta av verksamhetsnära chefer från kommun och region som arbetar med verksamheter som rör barn och unga.

Slutligen är en fråga som varit relevant under 2021 om det ska öppnas en tredje familjecentral inom kommunen. Elevhälsan med flera i Gävle har under 2021 utrett förutsättningar och alternativa upplägg till en tredje familjecentral, ett arbete som fortskrider under 2022.

Förbättringsmöjligheter inför år 2022 är att arbeta än mer operativt då mycket tid i nuläget går till planering och administration. En annan förbättringspotential innefattar att ge ökat stöd till vårdnadshavare i ett tidigt skede. Mycket av det förberedande arbete som görs kopplat till en tredje familjecentral kopplar till just detta, hur olika aktörer kan komma in och ge stöttning till såväl barn som vårdnadshavare i rätt tid.

Delmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter ska finnas i miljöer där barn och unga befinner sig och låta kunskaper om de livsvillkor som finns i området utgöra underlag för planering och innehåll.

Måluppfyllelse

På den förebyggande enheten finns det en klar och tydlig ambition att jobba utåtriktad, framför allt genom fältassistenter som har som uppdrag att vara ute i stadsdelarna, på fritidsgårdar och andra platser där barn och unga befinner sig. Under 2021 var det dock svårare att genomföra fältinsatser och skolinsatser i samma uträkning som vanligt på grund av pandemin. Även verksamheten drogfri skola kommer till skolorna när det finns misstankar om droganvändning. Förebyggandeenhetens har skolan som sin primära samverkansaktör och gör många insatser tillsammans med dom.

Vad gäller frågan om kunskap om livsvillkor utgör underlag för planering och underhåll, väljer kommunen att prioritera insatser utifrån socioekonomisk utsatthet.

Familjecentraler startas exempelvis i de områden där kommunen ser att behovet är störst. Just därför utreds nu frågan om att starta en tredje familjecentral i Brynäs Öster. Även det utåtriktade arbetet prioriteras värdigt tydligt i de områden där den sociala utsattheten är stor. I planerings-sammanhang görs ofta satsningar för att involvera barn och unga och få information direkt från den, genom exempelvis skoldialoger och platsintervjuer. För att samla in synpunkter om livsmiljöer gjordes bland annat en digital enkät där medborgare kunde lämna synpunkter och förslag för upprustning av

lekplatser genom att svara på en digital enkät som man kom till genom att skanna en QR-kod som fanns på lekplatserna.

Även arbete med våldsprevention på skolor och andra områden där ungdomar befinner sig har varit framgångsrikt. Många insatser görs och det finns en bred samverkan mellan både mellan olika enheter och med civilsamhället kring detta. Det är även positivt att mer resurser och utveckling lagts på familjestöd igen under 2021, efter att nedskärningar till följs av omprioriteringar har gjorts tidigare år. Utvecklingen med ökat familjestöd kommer att fortsätta under 2022. Satsningarna omfattar bland annat utbildningar i föräldraskap i Sverige.

Utvecklingsmöjligheter inom målområdet inför 2022 innefattar att sprida och synliggöra den kunskap som finns om barns livsvillkor och miljöer, inte minst till beslutsfattare. Ett område som bör få högre prioritet är att utveckla en modell för att kunna erbjuda tidigt stöd till ungdomar som riskerar att hamna i socialt utanförskap.

Rekommendationer för målområde Trygghet

Följande rekommendationer och förbättringsåtgärder har identifierats i samband med uppföljningen kopplat till delmålen inom programområdet Trygghet:

- En identifierad framgångsfaktor inom programområdet Trygghet är att det finns ett utbrett och framgångsrikt samarbete med civilsamhället kopplat till våldsprevention. Detta arbete är viktigt att bibehålla och fortsatt att utveckla. Gävle kommun fungerar idag som en inspiration för andra kommuner inom samverkan för trygghet.
- Ett identifierat utvecklingsområde för arbetet under 2022 är göra en analys för att utveckla modeller eller verktyg för att fatta beslut om vilka insatser som bör införas för att kunna erbjuda tidigt stöd till utsatta barn och ungdomar som riskerar att hamna socialt utanförskap samt till deras vårdnadshavare.
- Det finns möjligheter att effektivisera arbetsrutiner kring inkomna ärenden för att minska handläggningstider inom socialtjänsten, vilket skulle innebära att resurser frigörs till att användas där de mest behövs.

- Bostadsmarknadsanalyser bör utvecklas för att bättre fånga upp hur bostadsbehovet ser ut för de med svagast ställning på bostadsmarknaden. Utvecklingen bör ske kopplat till visualiseringsverktyget Power-BI.

För att få en statistiskbaserad bild över hur bostadsbehovet för de med svag ställning på bostadsmarknaden ser ut kopplat till delmålet, bör analyser genomföras avseende bostadsbehovet för olika grupper, hushållens ekonomiska förutsättningar, preferenser samt bostadsbeståndet utbud och beskaffenhet. Detta är omfattande analyser som ingår i arbetet med att ta fram riktlinjer för bostadsförsörjning och genomförs minst en gång per mandatperiod. Analyserna kommer att behöva utvecklas med större fokus på de med svagare ställning på bostadsmarknaden. Detta har ingått i dialoger i samband med visualisering-Power-BI där denna typ av data utlovats, men tyvärr blivit fördröjd.

Målområde Jämställda och jämlika villkor

Gävle kommuns ekonomiska utveckling liksom inkomstfördelningen i samhället, lagstiftning, jämlikhet, jämställdhet, demokrati och integration är viktiga förutsättningar för medborgarnas välfärd och för kommunens utveckling. Ojämlika villkor kommer av förutsättningar, möjligheter, händelser och beslut under livets gång, och dessa tenderar att förstärka varandra. Att de ojämlikhetsskapande processerna börjar tidigt i livet medför att vikt ska läggas på tidiga insatser, på hälsofrämjande samt skade- och sjukdomsförebyggande åtgärder. Ett aktivt arbete ska bedrivas mot alla åldrar och det är av vikt att försöka bryta ett negativt förlopp i ett tidigt skede.

Tabell 7 Anställda i Gävle kommun som arbetar heltid samt uttag av föräldrapenningdagar samtliga invånare i kommunen

År	2017	2018	2019	2020	2021
Heltidsarbetande månadsavlönade, kommun, andel % Totalt	75	76	77	78	79
Heltidsarbetande månadsavlönade, kommun, andel % Män	88	87	89	88	89
Heltidsarbetande månadsavlönade, kommun, andel % Kvinnor	72	73	73	75	76
Föräldrapenningdagar som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	27.0	28.5	28.7	28.9	29.0
Tillfälliga föräldrapenningdagar (VAB) som tas ut av män, andel av antal dagar (%)	37.4	36.9	38.9	39.2	40.7
Kvinnors mediannettoinkomst som andel av mäns mediannettoinkomst, andel (%)	80.0	80.4	80.2	81.3	n.a

Källa: Kolada

Sett ur en jämförelse med alla Sveriges kommuner tillhör Gävle kommun de "bästa 25%".

Programmål 1: Alla i Gävle kommun har en jämställd och jämlik hälsa

Utifrån en helhetssyn på vad som påverkar folkhälsan i samhället ska genomsnittliga hälsan öka och fördelas mer jämlikt i Gävle kommun. Åtgärder som påverkar hälsans utveckling sker parallellt även under andra programområden. Gävle kommun har goda möjligheter att påverka många grundläggande bestämningsfaktorer för hälsa.

Programmålet syftar till att följa invånarnas hälsoutveckling över tid och säkerställa att det sker ett systematiskt arbete för att bibehålla och öka förutsättningarna för en god och jämlik hälsa.

Tabell 8 Invånarnas hälsotillstånd, andel (%)

År	2017	2018	2019	2020	2021
Invånare med fetma, andel (%) Totalt	n.a	16	n.a	17	17
Invånare med fetma, andel (%) Män	n.a	17	n.a	18	18
Invånare med fetma, andel (%) Kvinnor	n.a	16	n.a	17	16
Invånare 16–84 år med bra självskattat hälsotillstånd, andel. (%) Totalt	n.a	70	n.a	71	71
Invånare 16–84 år med bra självskattat hälsotillstånd, andel. (%) Män	n.a	75	n.a	75	76
Invånare 16–84 år med bra självskattat hälsotillstånd, andel. (%) Kvinnor	n.a	66	n.a	67	67
Medellivslängd kvinnor, år	83.2	83.3	83.5	83.8	84.1
Medellivslängd män, år	80.1	80.4	80.7	80.6	80.4
Invånare 16–84 år med gott psykiskt välbefinnande, andel (%) Totalt	n.a	n.a	n.a	87	87
Invånare 16–84 år med gott psykiskt välbefinnande, andel (%) Män	n.a	n.a	n.a	89	89
Invånare 16–84 år med gott psykiskt välbefinnande, andel (%) Kvinnor	n.a	n.a	n.a	85	85

Källa: Kolada

Det allmänna hälsotillståndet i Gävle är på sådan nivå att de hamnar i kategorin "mittensta 50%".

Delmål: Gävle kommun ska utifrån ett hälsofrämjande synsätt tillhandahålla stödjande livsmiljöer och öka frisk- och skyddsfaktorerna för invånarna

Måluppfyllelse

Ett viktigt arbete som ökar Gävle kommuns kapacitet att mer systematiskt följa invånarnas hälsoutvecklings över tid är arbetet som sker inom ramen för projektet "visualiseringsverktyg med fokus på Social hållbarhet" där statistik och analysverktyget Power-BI används. En stor del av utvecklingsarbetet är att öka förmågan att genomföra jämlikhetsanalyser, vilket i praktiken betyder tillgängliga diskrimineringsgrunder, socioekonomi och finare geografiska analyser i förhållande till programmets samtliga områden. Under 2021 arbetades en ny områdesindelning fram som kompletterar planeringsområdena som togs fram på 90-talet vilket är ett viktigt delresultat för arbetet. Även alla nyckelkodsindelningar som förkortas NYCO finns inlästa i modellen och kan användas när data kan brytas ner på den finaste geografiska nivån, exempelvis upplåtelseformer. Även verksamhetsdata har tillgängliggjorts med fokus på just underlätta jämlikhetsanalyser.

En förbättringsinsats inför 2022 enligt Enheten för social hållbarhet är att just säkerställa att frisk-och skyddsfaktorer får sin särskilda prioritet i förhållande till mer reaktiva insatser. Både pandemin och 1000-års regnet har påverkat fokus för dessa delar.

Delmål: Gävle kommun ska ha utvecklat åtgärder för att minska hälsoskillnader utifrån socioekonomiska faktorer och till särskilt utsatta grupper.

Måluppfyllelse

Det finns idag flera exempel på insatser i Gävle kommun som utgår ifrån den här kunskapen, bedömningen är att det är mest utvecklat till åldersgruppen barn-och unga och föräldraskap. Exempel på insatser finns under flera program mål och delmål. Till exempel i förhållande till våld, barn-och ungas uppväxtvillkor, utbildning och fritid. Även satsningen Stadsdelslyftet utgår ifrån den här typen av kunskap. Stadsdelslyftet aviserades i kommunplanen 2021 och innebär att kommunen tillsammans med

föreningsliv, invånare och näringsliv i en utvald stadsdel intensifierar arbetet för förbättrade livsvillkor och motverka ojämlikhetens effekter Gävles invånare. Även "Rörelsesatsningen i Gävle kommun" som blev beviljade fortsatta projektmedel under 2021 är designad utifrån dessa faktorer.

Projektet Äldrevänlig kommun har utvecklat Gävle kommuns totala arbete för målgruppen äldre och även bidragit till delmålet. En utvecklingsmöjlighet är att tydligare prioritera och analysera målgruppen äldre i förhållande till socioekonomi och särskilt utsatta grupper.

Utifrån målgruppen arbetsför ålder behöver fler analyser genomföras särskilt med tanke på den demografiska utvecklingen där färre ska försörja fler. Det finns höga ohälsotal som behöver ett ökat fokus. Det finns tydliga skillnader i både åldersgrupper, kön, geografi. Adderar vi även till exempel födelseland, funktionsförmåga, och socioekonomiska faktorer så nyanseras bilden ytterligare. Även om vi ibland behöver titta på nationella kunskapsunderlag för att se fler diskrimineringsgrunders påverkan på utfallet.

Sambandet mellan psykisk ohälsa och socioekonomiska förutsättningar lyfts alltmer fram i forskningen och behöver särskild prioritet i förhållande till Gävle kommuns utmaningar. Under 2021 noterade Enheten för Social hållbarhet en fördjupad skuldsättning hos Kronofogden i flera åldersgrupper. Siffror som nu går att följa systematiskt med hjälp av den pedagogiska visualiseringen i Power-BI. Statistik som tillsammans med långvarigt ekonomiskt bistånd och det ökade behovet hos budget-och skuldrådgivning tydligt illustrerar varför området är hög aktuellt. Kunskapen om behoven bakom siffrorna bör stå i fokus för en fördjupad analys på området.

Programmål 2: Alla i Gävle ges förutsättningar att bilda, utbilda sig och bli en del av arbetsmarknaden

Andel av befolkningen som står utanför arbetsmarknaden ska minska och kompetensbehoven på arbetsmarknaden ska mötas i högre utsträckning. För att uppnå en likvärdig utbildning ska skolan kompensera för individens skilda förutsättningar.

Tabell 9 Elever med fullföljd utbildning

År	2017	2018	2019	2020	2021
Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel % Totalt	85.4	84.2	82.5	84.9	86.5
Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel % Män	83.3	82.8	81.2	83.8	85.4
Elever i åk. 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel % Kvinnor	87.5	85.7	81.2	83.8	85.4
Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%) Totalt	65.0	68.5	67.8	67.0	70.0
Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%) Män	62.0	62.2	64.5	63.8	67.1
Gymnasieelever med examen inom 4 år, hemkommun, andel (%) Kvinnor	68.1	75.3	71.5	70.3	74.4

Källa: Kolada

Den allmänna utbildningsnivån i kommunen är på sådan nivå att de hamnar i kategorin "mittensta 50%".

Delmål: Gävle kommun ska motverka skolmisslyckanden genom att tidigt identifiera elever som inte klarar kunskapsmålen eller har andra svårigheter, och tidigt erbjuda adekvat stöd för att säkerställa att barn och unga får möjlighet att nå sin fulla potential.

Måluppfyllelse

Ett upparbetat och tydligt arbetssätt är implementerat inom förskole- och skolverksamheten i syfte att kartlägga och möta behov hos elever som har svårt att

klara kunskapsmålen. I förskoleklass görs kartläggningar av alla elevers språkliga och matematiska färdigheter, och det finns en läs- och skrivgaranti när eleverna lämnar lågstadiet. I årskurs tre, sex och nio samt på gymnasiet följs elevernas kunskap upp genom nationella prov. Utvecklingssamtal och uppföljningar hålls med alla elever. Flera forum finns där Elevhälsan, lärare och rektorer möts och ingående diskuterar hur det går för alla elever och hur de på bästa sätt kan stötta och sätta in åtgärder där det behövs. Åtgärdsprogram upprättas och uppföljningar görs kontinuerligt.

I och med läsårsstart 2020/2021 påbörjades implementeringen av Utvecklings-EHT (elevhälsoteam), en sektorövergripande och gemensam modell för ett mer samlat och kvalitativt elevhälsosfrämjande och förebyggande arbete. Syftet med Utvecklings-EHT är att använda elevhälsan och den pedagogiska kompetensen i ett gemensamt systematiskt hälsofrämjande och förebyggande arbete på organisations-, grupp- och individnivå, och utifrån detta också skapa en större likvärdighet i verksamheterna.

Utbildning Gävle samverkar med verksamheter inom Region Gävleborg och inom Socialnämndens ansvarsområde. Samverkan sker löpande på chefsnivå och medarbetarnivå både på strategisk nivå och kring enskilda elever.

Under 2021 har den nationella satsningen Tidiga samordnade insatser (TSI) fortsatt i Gävle kommun. Syftet med satsningen är att utveckla arbetet med samordnade insatser för barn och unga, vilket betyder att personal från skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst arbetar tillsammans. Läs mer på sidan 14, under målområdet Trygghet och program mål.

Pandemin har inneburit utmaningar för elevdeltagandet. Den minskade fysiska närvaron i skolan har varit särskilt utmanande för elevernas språkliga och sociala inlärning, med stora individuella skillnader i hur det har påverkat eleven. Eleverna har rätt till studiehandledning på sitt modersmål men detta har inte informerats om i tillräcklig utsträckning på skolor.

Delmål: Gävle kommun ska skapa en god, tillgänglig lärandemiljö i skolan med utgångspunkt i det ömsesidiga sambandet mellan hälsa och lärande

Måluppfyllelse

I Gävle kommun arbetar alla grundskolor och de flesta gymnasieskolorna med Gävlemodellen för att förebygga mobbning och öka elevhälsan. Gävlemodellen är utvecklad av Högskolan i Gävle tillsammans med Utbildning Gävle och Brottsförebyggarna i Gävle. Metoden bygger på att varje enskild skola bygger upp ett systematiskt arbetssätt och utformar insatser utifrån sina egna förutsättningar och aktuella behov. En viktig del är att arbeta med värderingar, normer och elevers delaktighet. Detta skapar förutsättningar för studiero och en god elevhälsa. Viktiga grundstenar i Gävlemodellen är att arbetet ska utgå från aktuell forskning och den lagstiftning som gäller. Samarbetet med Högskolan i Gävle har under årets fördjupats ytterligare. Utmärkelsen European Crime Prevention Award (ECPA) delas ut årligen nationellt i varje EU-land, och varje EU-nations vinnande bidrag tävlar sedan mot varandra internationellt. I år var temat "Förebygga mobbning bland barn och ungdomar – på och utanför nätet". Gävlemodellen utsågs till vinnare i Sverige, vilket gör att den även blev Sveriges internationella bidrag.

Samtidigt som mycket positivt arbete genomförs har Gävle kommun en hög andel barn och unga som växer upp i socioekonomiskt tuffa förutsättningar och siffror kring försummelse är höga hos socialtjänsten. För att hantera delmålet är kopplingen till barns och ungas uppväxtvillkor central och det är därför viktigt att fokusera på TSI, föräldrasamverkan och våldpreventiva åtgärder.

Utmaningar som finns kopplat till delmålet idag handlar bland annat om att skapa tillgängliga lärmiljöer och rätt förutsättningar för alla elever med neuropsykiatriska diagnoser. Det finns även ett behov av utvecklingsarbete med fokus på metoden trygghetsvandring med ett funktionsrättsperspektiv. Mer insatser kopplat till psykisk hälsa bör genomföras och samarbetet med Gävleborg kring dessa frågor bör fördjupas.

Pandemins begränsning av den fysiska närvaron har haft som följd att en del elever mått sämre. Varje skola har utformat olika insatser för att möta de specifika behoven. Läs även om Elevhälsans arbete under målområde Trygghet, program mål 3 delmål 1).

Delmål: Gävle kommun ska utifrån en god kännedom om möjliga utbildningsvägar för barn, ungdomar och vuxna arbeta för att möta de kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden.

Måluppfyllelse

Flera samverkansform finns idag inom kommunen som syftar till att stärka kopplingen mellan utbildning och näringslivets behov av kompetens. Utbildning Gävle, Arbetsförmedlingen, Komvux, SFI samt Näringslivsenheten möts regelbundet för att utbyta erfarenheter och dela insikter kring var det finns arbetstillfällen och hur kommunen kan möta upp kompetensbehovet genom utbildningsinsatser. Under 2021 antogs ett nytt Näringslivsprogram för Gävle kommun där ett av målområdena handlar om att fler människor ska ha den kompetens som företagen efterfrågar. Kopplat till det finns både kortsiktiga och långsiktiga mål som flera delar av kommunen samverkar kring.

Semaforen är ett annat exempel på ett framgångsrikt samarbete. Region Gävleborg, kommunerna i regionen och Arbetsförmedlingen samarbetar för att gemensamt skapa en bild av hur kompetensbehovet ser ut inom länet. För Gävle kommun har det resulterat i att utbildningar har, och kommer att, startas inom de definierade bristområdena som finns i kommunen.

Inom skolverksamheten bedrivs olika insatser för att förbereda eleverna för ett kommande yrkesliv. I åk 8 får eleverna testa på PRAO, praktisk arbetslivsorientering, där de under en vecka får arbeta i en verksamhet för att få inblick i arbetslivets tempo, olika yrkeskulturer och yrkesetik. PRAO sker två gånger per år. Inför gymnasievalet besöker elever i åk 8 olika högskolor och det anordnas också gymnasiemässor. Under 2021 genomfördes mässan digitalt på grund av pandemin.

Under 2021 genomfördes också för första gången teknikprao för tjejer i årskurs åtta. Tjugo elever deltog i satsningen 2021 och i upplägget ingick att besöka teknikprogrammet på gymnasiet, genomföra studiebesök på företag som arbetar med teknisk utveckling såsom programmering, VR med mera. Veckan avslutades på högskolan där eleverna fick höra om olika utbildnings- och yrkesvägar. De fick också besök av organisationen Kodcentrum som föreläste om vikten av kvinnors aktiva deltagande inom IT- och teknikutvecklingen.

Planen är att genomföra två teknikpraoperioder för tjejer under 2022. De sommarsatsningar som har funnits på samma tema har varit vilande under pandemin.

En annan framgångsrik satsning för att öka samverkan mellan skola och arbetsliv är Trossen. Trossen ger företag och organisationer möjligheten att följa en fadderklass under deras högstadietid. Samarbetet går ut på att elever och fadderföretaget har regelbunden kontakt via en dedikerad kontaktperson och eleverna får genomföra arbetsplatsbesök och erbjuds stöd för att skriva CV och personligt brev. Under pandemin har det till viss del gått att fortsätta upplägget digitalt.

Arbetsplatsförlagt lärande (APL) erbjuds elever på gymnasieprogram med yrkesämnen. Eleverna är ute på olika arbetsplatser under minst 15 veckor. Syftet är att eleverna får möjlighet att tillämpa kunskaper de fått i skolan, att de får nya kunskaper från arbetsplatsen samt att de får möjlighet att känna på den miljö de i framtiden kommer att arbeta i.

Delmål: Gävle kommun ska verka för att fler kommer i arbete.

Måluppfyllelse ●

Frågan om att fler ska komma i arbete har starkt politiskt stöd i Gävle kommun, Under 2021 så fattades beslutat om att satsa 15 miljoner extra på arbetsmarknadsinsatser. Exempel på insatser innefattar en stor omorganisering av de befintliga arbetsmarknadsinsatserna. Exempelvis har handläggare för ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsinsatser hamnat under en och samma verksamhetschef. Detta har inneburit att resurser från handläggning har frigjorts som i stället kan läggas på att stötta varje individ in i arbete.

För mer information, se även föregående delmål "Gävle kommun ska utifrån en god kännedom om möjliga utbildningsvägar för barn, ungdomar och vuxna arbeta för att möta de kompetensbehov som finns på arbetsmarknaden".

Under 2021 så har samarbetet mellan Gävle kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Hälso-och sjukvården inom ramen för Samordningsförbundet utvecklats genom ökat fokus på aktivt ägandeskap och deltagande från både politik och berörda sektorer och verksamheter. Det operativa arbetet i TRISAM-teamen på respektive hälsocentral har på ett tydligare sätt kopplats till det nya verksamhetsområdet Arbetsmarknad-och stöd. Vilket får ses som ett första steg att åstadkomma målsättningarna om tidig samordnad rehabilitering. Även här behövs mer proaktiva insatser snarare än reaktiva. Utvecklingen för 2022 innebär att säkerställa att alla berörda verksamheter inom Gävle kommun kan aktualisera individer till TRISAM-teamen. Uppföljningen av arbetet är en central del för att säkerställa att utvecklingen går åt rätt håll. Myndigheterna har även delgett varandra info om pågående arbete med att upptäcka våld och erbjuda stöd. Försäkringskassan uppmärksammade att deras frågor om våld synliggjort att utsatthet för våld förekom hos flertalet förfrågade. Kunskapen har lett till initiativ för att söka forskningsmedel inom området.

Programmål 3: Gävle kommun skapar förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid för alla

Gävle kommun skapar förutsättningar för att alla människor, på lika villkor ska ha en aktiv och meningsfull fritid. I Gävle ska det vara lätt att kunna engagera sig och hitta eller skapa en plats för att kunna utveckla sina intressen tillsammans med andra och därigenom skapa möten mellan människor.

Delmål: Gävle kommun ska främja hälsa genom att öka tillgången till fritidsaktiviteter.

Måluppfyllelse

En kartläggning och analys har genomförts på Kultur- och fritidsnämndens uppdrag med syfte att belysa om ojämlika villkor uppstår eller riskerar att uppstå inom verksamheter som sorterar under Kultur- och fritidsnämndens ansvarsområden. Rapporten initierades under 2021 och färdigställdes under 2022. Sammantaget visar rapporten att kultur- och fritidsverksamheterna i flertalet avseenden arbetar aktivt med att säkerställa jämlika villkor för deltagande i verksamheter men att det finns målgrupper där arbetet med att sänka trösklar kan utvecklas, exempelvis för personer med funktionsnedsättning. De föreningsdrivna fritidsgårdarna måste arbeta för att uppnå en jämnare könsfördelning, då det i nuläget mest är pojkar som besöker fritidsgårdarna. Resultaten visar, bland annat, på att representationen utifrån genus på de föreningsdrivna fritidsgårdarna inte kan betraktas som jämlik. På fyra av de nio gårdarna var 2019 sju av tio besökare pojkar. Liksom tidigare nämnt föreligger det ytterligare arbete att tillgängliggöra verksamheter för personer med funktionsnedsättning. Detta gäller i synnerhet kulturskolan, och fritidsgårdarna. Dessa utmaningar utgörs delvis utav att tillgänglighetsanpassa lokaler, men också nyttjandet av riktad kommunikation och riktade aktiviteter.

Delmål: Gävle kommun ska fortsätta verka för en meningsfull fritid i nära samverkan- och med goda relationer till civilsamhällets aktörer

Måluppfyllelse

Gävle kommun har under 2021 gjort flera insatser för att kopplat till målet. Bland dessa kan framför allt Gävleborgs rörelsesatsning och Brynäs IF:s verksamhetsområde "En bra start", nämnas.

Under 2020 introducerade RF-SISU Gävleborg, Gävle kommun och Rädda Barnen en gemensam rörelsesatsning i Gävle. En satsning som prioriterades med projektmedel även under 2021. Under 2021 prioriterades särskilt fokus på Gävle kommuns ytterområden, vilket gäller Forsbacka, Hedesunda och Hamrådebygden samt vidmakthållande i stadsdelen Andersberg och särskolorna Ulvsäter och Tallbo. Behovet av ökad rörelse och att fler barn får tillgång till en mer inkluderande tillvaro i skolan och på fritiden är stort och det mobiliserar en mängd aktörer som vill engagera sig.

Ett annat gott exempel på förebyggande arbete som bedrivs i kommunen är Gävleborgs innebandyförbunds rörelsesatsning som riktar sig till seniorer som är 65+ som inte är vana att röra på sig. Innebandyförbundet anordnar gruppaktiviteter varje vecka i syfte att aktivera äldre både fysiskt och socialt.

Verksamhetsområdet "En bra start" är ett samarbete mellan Brynäs IF, Gävle kommun och starka företagspartners till föreningen och syftar till att barn och unga ska få en bra start i livet. Den gemensamma utgångspunkten för samarbetet är barnkonventionen och alla barns rätt till utbildning, lek, vila och fritid. Målsättningar är att motverka socialt utanförskap och att så många barn och unga så som det bara går: deltar i meningsfulla och roliga aktiviteter, klarar sin grundskoleutbildning, är schyssta kompisar, har goda och sunda förebilder, har vuxna med bra ledarskap i sin vardag och kommer ut i meningsfull sysselsättning; studier eller jobb i Gävle.

Delmål: Gävle kommun ska i samverkan med civilsamhällets aktörer tillhandahålla tillgängliga och inkluderande fritidsaktiviteter inom- och utomhus.

Måluppfyllelse

Se övriga delmål under program mål tre.

Rekommendationer kopplade till målområde Jämställda och Jämlika villkor

Följande rekommendationer och förbättringsåtgärder har identifierats i samband med uppföljningen kopplat till delmålen inom programområdet Jämställda och Jämlika villkor:

- En grupp som kan behöva mer fokus inför 2022 är personer med funktionsnedsättning. Det gäller både att tillgängliggöra kultur och fritidsaktiviteter i större utsträckning samt att tillgängliggöra möjligheter till sysselsättning
- En generell rekommendation kopplat till målområdet Jämställda och jämlika villkor är att det proaktiva, förebyggande arbetet bör prioriteras i högre utsträckning.
- Föräldraskapsstödande strategier, både generella och riktade, bör ges högre prioritet för att förebygga att barn och unga hamnar i socialt utanförskap eller på andra sätt far illa.
- Det är viktigt att prioritera vilka insatser och projekt som görs och säkerställa att det finns ekonomiska resurser och resurser i form av personal för att projekten eller insatserna inte ska stanna av eller avslutas i förtid.
- Tydligare information om rätten till studiehandledning på elevernas modersmål i skolorna.
- Samarbete behöver stärkas och påskyndas mellan socialtjänst och skola
- Kunskapen om behoven bakom statistik om frågor kopplat till målområdet Jämställda och jämlika villkor bör stå i fokus för en fördjupad analys på området.
- Kunskapsnivån bör öka kring det nationella arbetet som pågår kring ett utvecklat uppföljningssystem för folkhälsan.
- Det bör bli möjligt att göra hembesök för att tidigt fånga upp barn och unga som far illa.

Delaktighet och inflytande

Att människor känner tillit och har förtroende till varandra och till samhällets institutioner är grundläggande för demokratin och för en hållbar utveckling. Om tilliten är låg och det finns stora skillnader i tillit mellan olika samhällsgrupper ökar risken för ekonomiska och hälsomässiga klyftor. Gävle kommun ska sträva efter ett inkluderande samhälle där alla har rätt till delaktighet. Det är ett samhälle där alla tar ansvar och har lika möjligheter till att bidra och gemensamt utveckla.

Tabell 10 Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra %

År	2017	2018	2019	2020	2021
Gävle	n.a	28	n.a	30	30

Källa: Kolada

I Gävle kommun var det 30% av invånarna som uppgav att de inte hade någon tillit till andra. Detta är på sådan nivå att de hamnar i kategorin "mittensta 50%". Intressant är dock att året innan var siffran oförändrad men då hamnade kommunen i kategorin "sämsta 25%". Det bör således betyda att tilliten i landet som helhet sjönk mellan 2020 och 2021 medan den stod stilla i Gävle.

Tabell 11 Förtroende för kommunens politiker, andel i %

År	2021
Gävle	28.3
Riket	39.8

Källa: SCBs medborgarundersökning

2021 var det 28,3 % av invånarna i Gävle som hade förtroende för kommunens politiker. Det är mer än 11 %-enheter under resultatet på nationell nivå. Det saknas genomförda undersökningar för tidigare år.

Tabell 12 Delaktighetsindex andel % av maxpoäng*

År	2019	2020	2021
Gävle	81	61	n.a.
Alla kommuner ovägt medel	59	57	58

Källa: Egen undersökning i kommunen

* Indexet visar en samlad bild av hur väl kommunen möjliggör för medborgarna att delta i kommunens utveckling. Poängen baseras 19 frågor om möjligheterna till medborgardelaktighet i kommunen. Tänk på att frågorna kan tolkas olika och besvaras av olika personer i kommunens organisation vilket kan påverka resultatet. 2019 baserades poängen på ytterligare 6 frågor, som slagits ihop eller tagits bort vilket ytterligare kan påverka jämförbarheten mellan åren.

Resultatet för Gävle kommun har kraftigt försämrats mellan 2019 och 2020, samtidigt som resultatet för övriga kommuner knappt förändrats. I senaste mätningen (2020) ligger dock Gävle ändå högre än övriga kommuner.

Tabell 13 Valdeltagande i senaste kommunvalet %

År	2014	2018
Gävle	84.5	85.6
Riket	82.8	84.1
Alla kommuner ovägt medel	83.2	84.3

Källa: Valmyndigheten och SCB

Valdeltagandet i Gävle har varit något högre än i övriga kommuner de två senaste valen. Gävle kommun har arbetat aktivt med valambassadörer för unga i syfte att öka valdeltagandet och känslan av delaktighet, det kan vara en möjlig förklaring till ett högre utfall. Utvecklingen mellan 2014 och 2018 har följt samma svaga ökning i Gävle som i resten av landet.

Programmål 1: Gävle kommun verkar för delaktighet och reellt inflytande

Människors delaktighet i - och förtroende för Gävle kommunkoncern ska öka. Känslan av samhörighet och möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället är grundläggande för en fungerande demokrati och för människors välbefinnande.

Delmål: Gävle kommunkoncens förståelse för barn och ungas villkor och behov ska öka i hela organisationen och barnets bästa ska beaktas vid beslut som både direkt och indirekt berör unga.

Måluppfyllelse

2014 antogs en barnchecklista i Kommunfullmäktige. Barnchecklistan ska upprättas och bifogas ärenden som går till nämnd eller styrelse i koncernen. Den är tänkt att vara ett pedagogiskt hjälpmedel för att på en grundläggande nivå göra en barnkonsekvensbedömning. Barnchecklistan anger en miniminivå. Till checklistan finns ett användarstöd. 2017 gjordes det en uppföljning av tillämpningen av barnchecklistan. Sammanställningen visade att användningen ser väldigt olika ut i de olika nämnderna. Utifrån uppföljningen presenterades ett antal förslag för politiken; en gemensam utbildningsinsats; genomlysning av barnchecklistans användning samt etablerade av en sektorsövergripande barnrättsgrupp. Det förslag som prioriterades av politiken var utbildningsinsatser. Efter att det beslutet togs har medarbetare från olika sektorer utbildats i barnkonventionen, utbildningen har letts av en strateg från Enheten för social hållbarhet.

Nätverket "Ungt inflytande" samlar tjänstepersoner från alla delar av Gävle kommunkoncern i syfte att kompetensutveckla och utbyta erfarenheter i att involvera barn och unga i sin verksamhets olika processer och beslut.

En större grad av planering och aktiviteter sker idag inom kommunkoncernen för att stärka barn och ungas delaktighet och inflytande i alla samhällsprocesser och i beslut som påverkar dem. Samarbetet mellan förskolor, skolor, högre utbildning och övriga delar av kommunen ses som mycket viktigt. Bedömningen är dock ändå att det saknas en uttalad ambitionsnivå och prioritet för arbetet med barnrättsperspektivet i förhållande till hela koncernen. Det är fortfarande lång väg kvar till att barn och unga i

Gävle kommun ska få möjlighet till delaktighet och inflytande i alla samhällsprocesser och i beslut som påverkar dem, såväl nu som i framtiden.

Delmål: Gävle kommunkoncern ska ha flera olika former för dialog och samverkan med allmänheten.

Måluppfyllelse ●

De kanaler som kommunen kommunicerar med allmänheten via är förutom gavle.se; Facebook, Instagram och LinkedIn. Möjlighet till att införa fler chattfunktioner och AI analyseras för närvarande av digital service.

Olika former av dialog och medborgarmöten sker bland annat i utvecklingsarbeten och planeringsprocesser. Intressenter som deltar i dialogerna är alltifrån företagarföreningar, fastighetsägare, tillgänglighetsorganisationer och en rad andra intresseföreningar till boende, elever, seniorer och ungdomar. En bedömning görs från fall till fall vilka dialogmetoder som är passande att använda för syftet och målgruppen.

Samverkan med medborgare sker också via kommunala råd. Syftet med råden är att de ska bevaka och ta upp frågor som berör en viss intressegrupp i samhället, inom hela den kommunala organisationen. Råden träffas ett antal gånger per år och vid behov bildar det särskilda arbetsgrupper eller referensgrupper. Under 2021 sammanträdde Kommunala Pensionärsrådet vid sex tillfällen och Funktionsrättsrådet vid fyra tillfällen. Samrådsgruppen för finskt förvaltningsområde träffades tre gånger i ordinarie sammansättning och en gång i den utökade sammansättningen där politikerna var med. Deltagarna i råden kommer oftast från en organisation eller förening som företräder gruppens intressen.

Se även nästa delmål.

Delmål: Gävle kommunkoncern ska ha metoder för dialog och samråd med barn och unga för att möjliggöra delaktighet och inflytande.

Måluppfyllelse ●

I kommunen finns ett ungdomsråd vars syfte är att tillvarata ungdomars synpunkter, tankar och idéer på ett bra sätt. Det skapar en möjlighet till dialog mellan politiker och ungdomar i Gävle kommun. Den främsta arbetsuppgiften är att allmänt bevaka ungdomsfrågor i Gävle kommun, både genom att driva egna frågor och att fungera som en remissinstans till politikerna. Ungdomsrådet träffades tre gånger under hösten 2021. Under våren genomfördes varken fysiska eller digitala inga möten på grund av pandemin.

En utmaning i samrådsprocessen är att nå ut till alla och få ett aktivt deltagande från en bred representation av befolkningen. En rad olika verktyg och metoder tillämpas för att försöka nå ut till en bredare målgrupp. Exempelvis har olika digitala forum såsom hemsidor och digitala enkäter samt intervjuer på plats använts för att bättre nå ut till barn och unga.

Det finns ett framtaget metodstöd "Metodguide för ungt inflytande". Syftet med materialet är att stärka ungas inflytande och tanken är att alla sektorer, bolag och verksamheter ska ta fram egna arbetssätt utifrån metodstödet.

Livsmiljö Gävle har tagit fram ett arbetssätt i syfte att involvera barn och unga i utformningen av allmänna parker och lek ytor. Arbetssättet har använts bland annat vid utformningen av Tussilagoparken i Sättra.

Kulturskolan i Gävle arbetar för att inrätta ett ungdomskulturråd där Kulturskolans elever ska få möjlighet att vara med och påverka Kulturskolans verksamhet.

Gavlefastigheter har tagit fram ett arbetssätt som riktar sig till skolor och förskolor där elever och elevråd bjuds in att tycka till om och påverka utformningen av sin skolgård. Arbetssättet har bland annat tillämpats på Nynässkolan och Borgarskolan. Ett annat exempel på inkludering av barnens perspektiv är från Gästrike Återvinnare som har samarbetat med förskolebarn från Tranmurs förskola kring framtida utveckling av återvinningsstationer, planen är att det ska skapas luckor på en höjd så att även barn kan komma åt att lägga in det sorterade avfallet.

Programmål 2: Gävle är en tillgänglig kommun

Gävle kommun skapar förutsättningar för ett tillgängligt Gävle, där alla kan leva oberoende och självständigt samt delta fullt och jämlikt i samhället.

Delmål: Gävle kommun ska säkerställa en pedagogiskt, socialt och fysiskt tillgänglig lärmiljö i förskola och skola.

Måluppfyllelse

Gävle kommun har ett funktionsprogram för förskolor och grundskolors, inkl. särskolans, inne- och utemiljöer. Det fungerar som ett styrande dokument vid nybyggnation och som vägledning vid ombyggnation och anpassning av lokalytor. Även gymnasieskolor tar hjälp av funktionsprogrammet för vägledning av hur lokalytor ska utformas och anpassas för att göras tillgängliga för alla.

Hur möblering och utrustning av lokalytor kan göras på bästa sätt för att möta allas behov ingår i dagsläget inte i vägledningen. Behoven beror mycket på barngruppens sammansättning och ändras där med från år till år. Frågor om verksamhetsmiljön i förskolorna hanteras de regelbundna arbetsplatsträffarna. Ett problem som identifierades och åtgärdades under 2021 var exempelvis att både barn och pedagoger blev stressade över av att vara i allt för stora och öppna rum i förskolans lokaler. Problemet löstes genom att skärma av olika delar av rummet och på så vis skapa mindre och tryggare miljöer.

För att förskola och skola bättre ska kunna möta behoven hos personer med osynliga funktionsnedsättningar såsom exempelvis NPF, trauma, särskilt utsatta med flera skulle ytterligare kunskap, insatser och styrning behövas.

Delmål: Gävle kommun ska säkerställa att tillgänglighetsperspektivet finns med och synliggörs i behovsanalyser och insatser gällande utbildning och sysselsättning

Måluppfyllelse

För att fler ska få kunna komma i arbete görs behovsanalyser kopplat till exempelvis bristyrken för att se vilken utbildning som krävs för att fylla de behov som finns på arbetsmarknaden.

Tillgänglighetsinsatser kopplat till delmålet handlar delvis om att erbjuda språkträning via språkcaféer, SFI, och vuxenutbildningen svenska som andraspråk (SAS). Satsningen på språk grundar sig också i de behovsanalyser som gjorts. Även LSS-boenden arbetar med enkel svenska för att tillgängliggöra den dagliga verksamheten för personer med kognitiv funktionsnedsättning.

I förskolan arbetar man med vissa aktiviteter kopplat till målet men har inte kommit hela vägen. En anpassning som gjorts är exempelvis att anpassa höjden på källsorteringskärl så att barnen kan nå upp och källsortera, vilket är en viktig del i att lära barnen om hållbarhet. Denna insats gjordes i samverkan med Gästrike återvinnare.

När det handlar om att en skapa ett tillgängligt utbildningssystem så finns det fortfarande mycket kvar att göra. Kunskapen och förståelsen behöver stärkas för hur förskola och skola ska anpassas så att alla oavsett funktionsförmåga kan tillgodogöra sig utbildning på lika villkor.

Programmål 3: Gävle kommun har ett strukturerat och gott samarbete med civilsamhället

Gävle kommun ska ha en välutvecklad samverkan med civilsamhället för att gemensamt möta utmaningar i samhället och bidra till ett stärkt civilsamhälle och en socialt hållbar utveckling.

Delmål: Gävle kommun ska verka för utveckling av samverkan som möjliggör dialog med civilsamhället och mellan civilsamhällets aktörer.

Måluppfyllelse ●

Inom det här området finns det ett utvecklat, och på många sätt, ett framgångsrikt arbetssätt med flera sektorsövergripande samarbeten och stadsdelsnätverk. Det som

kan förbättras i dialogen med civilsamhället är mer tydlighet avseende villkor för bidragsansökningar.

Delmål: Gävle kommun ska verka för framtagandet av överenskommelser med civilsamhället.

Målpuppfyllelse ●

Detta delmål är starkt ihopkopplat med föregående delmål.

Ett sätt för en offentlig verksamhet att samarbeta med civilsamhället är via ett så kallat IOP. Det är ett samverkansavtal och står för idéburet offentligt partnerskap (IOP). Gävle kommun har i dagsläget tecknat IOP med tre aktörer, en krismottagning för män, en kvinnojour och ett härbärge/stödverksamhet för människor som lever i en utsatt livssituation.

Delmål: Gävle kommun ska utveckla en plattform och arena för civilsamhällets utbud av aktiviteter.

Målpuppfyllelse ●

Sedan en tid tillbaka finns Aktivitetskalendern på Gävle kommuns hemsida. Aktivitetskalendern är en digital plattform där alla som arrangerar aktiviteter i kommunen kan lägga upp information. Under pandemiåren har antalet aktiviteter varit högst begränsat vilket tros ligga bakom ett lågt utbud i aktivitetskalendern. Användandet och spridningen av plattformen skulle kunna förbättras.

Delmål: Gävle kommun ska tillsammans med civilsamhällets aktörer erbjuda attraktiva och värdeskapande former av frivilliga arbetsinsatser.

Målpuppfyllelse ●

Det finns möjligheter för medborgare att engagera sig ideellt i kommunens verksamhet. En volontärsamordnare finns på plats som samordnar och fördelar uppdrag efter behov. Det finns också en utvecklat e-tjänst där man kan anmäla sig som volontär. I

dagsläget finns möjlighet att vara volontär inom vård- och omsorgsboenden. Det finns förslag på att bredda det och erbjuda volontärer plats inom andra verksamheter. Informationsspridningen av möjligheten att vara volontär kan förbättras.

Under pandemin upprättades en stödlinje för äldre som var i behov av hjälp och stöd på olika sätt, exempelvis handlingshjälp. Intresset för att hjälpa de äldre har varit väldigt stor. Stödlinje för corona var i gång till september 2021.

Programmål 4: Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och stärker respekten för nationella minoriteters rättigheter

Gävle kommunkoncerns verksamheter har god kunskap om och stärker respekten för nationella minoriteters rättigheter.

Delmål: Gävle kommun ska främja ett mer språkbevarande klimat och särskilt barns möjligheter att lära sig sitt nationella minoritetsspråk.

Måluppfyllelse

Då Gävle kommun är ett finskt förvaltningsområde är kommunen skyldig att erbjuda förskole utbildning helt eller till en väsentlig del på finska för de som önskar det. Det finns idag två finskspråkiga pedagoger i kommunen men pedagogerna har inget specifikt uppdrag kopplat till utbildning på finska och det finns ingen platsgaranti för de som har det behovet. I dagsläget är det inte möjligt att möta behovet och efterfrågan av modersmålsundervisning på samtliga minoritetsspråk i förskolan.

Enligt lagen är det kommunens ansvar att informera om minoritetsrättigheter och ordna så att folk kan nyttja sina rättigheter. Detta efterlevs inte idag fullt ut. Informationen till medborgarna skulle behöva förbättras i detta avseende.

I skolan erbjuds modersmålsundervisning på finska och romani chib. Finska undervisningen sker digitalt, medan för romani chib sker undervisningen på plats. Totalt är det 20 elever inom alla skolformer i Gävle kommun som tar del av modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk, 17 av dessa elever får modersmålsundervisning på finska och tre elever får undervisning på romani chib.

Kommunens hemsida gavle.se finns tillgänglig på finska och det finns en e-postlinje på finska för kontakt med kommunen. I alla platsannonser står det att det är en merit om sökanden pratar finska. Kultur för barn finns med inslag av finska – men inte på finska.

Se även bedömningen för nästa delmål.

Delmål: Gävle kommun ska utveckla och hitta effektiva sätt att motarbeta diskriminering så att ingen kommuninvånare behöver dölja sin kulturella identitet.

Måluppfyllelse

Under 2016–2020 var Gävle kommun romsk utvecklingskommun och fick statsbidrag för detta. Under den perioden påbörjade man ett arbete med att synliggöra den romska gruppen, motverka diskriminering och ge romer samma möjligheter som icke-romer i samhället. En nyckelperson i detta arbete var en samhällsvägledare med romsk språk- och kulturkompetens och vars anställning upphörde när statsbidraget för projektet upphörde. Utan en person som driver arbetet framåt har inte så mycket hänt med romsk inkludering efter projektet. Styrgruppen för romsk inkludering har upphört och inga samråd har ordnats. Det som har försvårat arbetet med romsk inkludering ytterligare är förutom pandemin att kommunen under största delen av året har saknat en strateg med inriktning mot nationella minoriteter. En rekommendation är att också att det tillsätts en funktion som arbetar med att omhänderta samtliga kulturella identiteters behov, och arbetar fram en metod inom området.

Delmål: Gävle kommun ska samråda med samtliga nationella minoriteter som finns representerade i kommunen.

Måluppfyllelse

Under första halvan av 2021 skedde inga samråd på grund av pandemin. Den andra halvan av 2021 genomfördes ett samråd med sverigefinska gruppen. Inga samråd har skett med de övriga nationella minoritetsgrupperna.

Rekommendationer för målområde Delaktighet och inflytande

Följande rekommendationer och förbättringsåtgärder har identifierats i samband med uppföljningen kopplat till delmålen inom programområdet Delaktighet och inflytande:

- Tidigare fanns det en ungdomsstrateg som fungerade som stöd till ungdomsrådet. Strategen ansvarade för att utveckla dialog och demokratiprocesser mellan politiker, tjänstemän och ungdomar, och att tillsammans med ungdomar skapa och utveckla former för ungdomsrådet och inkludera nya målgrupper. Kommunen bör överväga att återinföra denna funktion.
- Det framtagna metodstödet "Metodguide för ungt inflytande" kan med fördel implementeras bättre i de olika sektorerna, bolagen och verksamheterna.
- Arbets- och beslutsprocesser behöver förändras ytterligare för att barn och unga ska få komma in i ett tillräckligt tidigt skede i processer och på ett sätt som intresserar dem och som känns meningsfullt för dem. Detta är ett stort och utmanande arbete, som kräver ett tydligare fokus i hela styrkedjan inom Gävle kommunkoncern, för att kunna utvecklas framåt.
- För att bättre kunna möta individuella behov hos individer i förskolan och skolan skulle ytterligare kunskap, insatser och verktyg behövas. Utöver funktionsförmåga så samspelar ofta många andra faktorer som påverkar möjligheten att kunna tillgodogöra sig en fullvärdig utbildning. Till exempel kön, socioekonomiska faktorer, etnicitet, utsatthet för våld och trauma.
- En utvecklingsmöjlighet inför 2022 är att hitta sysselsättning även för personer på LSS-boenden. Då det saknas både en lagstadgad rättighet och ekonomiska resurser för detta är det en utmaning.
- Ett annat utvecklingsförslag inför 2022 är att tydliggöra tillgänglighetsperspektivet och ta fram rekommendationer för hur verksamheterna inom kommunen ska stärka kunskapen och utveckla arbetssätt som leder till målet en tillgänglig kommun. Det kan handla om att ta del av forskning, investera i kompetensutveckling samt hitta metoder och verktyg för

att bättre kunna möta behoven hos bland annat personer med osynliga funktionsnedsättningar såsom exempelvis NPF, trauma och särskilt utsatta.

- I dialogen med civilsamhället finns ett behov av att förtydliga villkoren för bidragsansökningar. Insatsernas koppling till olika sociala värden behöver tydligare kommuniceras och redogöras för. Exempelvis kan det handla om att ansökan tydligare behöver redogöra för hur satsningen ska locka ungdomar från olika socioekonomiska grupper.
- Användandet och spridningen av plattformen 'Aktivitetskalendern' skulle kunna förbättras.
- Det finns idag förslag på att bredda volontärverksamheten utöver vård- och omsorgsboenden. Detta skulle kunna öka intresset och engagemanget bland medborgarna ytterligare. Information och spridning av att möjligheten finns kan förbättras.
- Kommunen borde, på politisk nivå, fatta beslut om var och hur förskoleundervisning minst till en väsentlig del på finska kan ordnas så att en förskole-enhet får ett tydligt uppdrag kring detta. Sedan borde information gå ut till vårdnadshavare om att möjligheten finns, så att de har möjlighet att ta ställning till om de vill ha en plats eller inte.
- En rekommendation är att också att det tillsätts en funktion som arbetar med att omhänderta samtliga kulturella identiteters behov, och arbetar fram en metod inom området.

Icke-diskriminering

Gävle kommun har en nyckelroll och ett ansvar för efterlevnad av de mänskliga rättigheterna i praktiken, både utifrån att vara en samhälls-, demokrati- och välfärdsaktör och utifrån ett arbetsgivarperspektiv.

Programmål 1: Gävle kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat

Genom att arbeta rättighetsbaserat ökas förståelsen för hur kommunkoncernens verksamheter kan applicera ett rättighetsperspektiv i det dagliga arbetet. Genom att

arbeta aktivt med respekten och förverkligandet av de mänskliga rättigheterna blir dessa både ett mål och ett medel.

Tabell 14 Antal registreringar via Gävle kommuns utbildningsportal Kompetensen

År	2021
Diskrimineringslagen i praktiken	22*
Kränkande särbehandling	60

Källa: Kompetensen

* då detta är en e-utbildning kan det vara fler än en deltagare per registrering.

Deltagande sektorer: Livsmiljö och Velfärd.

Tabell 15 Andel i % som blivit trakasserade på olika sätt under de senaste 12 månaderna

År	Arbetskamrat		Chef		Kund/ invånare	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Hot	1 %	1 %	0 %	0 %	9 %	8 %
Våld	0 %	0 %	0 %	0 %	7 %	7 %
Kränkande särbehandling/mobbning	5 %	5 %	2 %	3 %	4 %	3 %
Trakasserier*	1 %	1 %	0 %	0 %	2 %	1 %
Sexuella trakasserier	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %
Har ej blivit utsatt	94 %	93 %	96 %	98 %	84 %	85 %

Källa: Medarbetarundersökning

* på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Tabell 16 Jag vet vart jag ska vända mig om något av ovanstående inträffat

År	Andel i %
2020	100 %
2021	98 %

Källa: Medarbetarundersökning

Delmål: Gävle kommunkoncerns verksamheter ska tillämpa ett rättighetsbaserat arbete.

Måluppfyllelse

2020 togs en struktur fram för en intern diplomering som ett steg i arbetet med att säkerställa att Gävle kommunkoncerns verksamheter arbetar rättighetsbaserat och har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt. Arbetsmaterialet kopplar ihop ickediskriminering, inkludering och bemötande och flera utbildningar inom till exempel våld i nära relationer, barnrätt och nationella minoriteters rättigheter är knutna till diplomeringen. Arbetssättet har ännu inte införts i koncernen men kommer att påbörjas när alla tilltänkta strategier på sociala enheten finns på plats. Planen är dock att färdigställa arbetet under 2022. En utbildningsfilm är redan framtagen, men det saknas diskussionsmaterial till den.

Läs om arbetet med barnchecklistan under Delaktighet och inflytande, programområde 1, delmål 1.

Under 2020 togs det beslut om en Riktlinjen för likabehandling som ska råda inom hela kommunkoncernen. Riktlinjen beskriver förhållningssätt och tar upp frågor som jämlikhet, jämställdhet, diskriminering och aktiva åtgärder. Våren 2021 påbörjades arbetet med att implementera nya rutiner och arbetssätt kopplat till riktlinjen. Syfte och mål med Gävle kommunkoncerns arbete med likabehandling är att

ingen medarbetare ska utsättas för någon form av trakasserier eller kränkande handlingar samt att alla medarbetare ska ha samma möjligheter och rättigheter utifrån sina individuella förutsättningar. Gävle kommunkoncern ska dessutom främja en jämn könsfördelning i olika typer av uppdrag, på alla nivåer, för alla medarbetare. De tillhörande rutinerna kopplat till riktlinjen klargör hur arbetsgivaren ska, och kommer att, agera vid vetskap om att en medarbetare anser sig ha blivit utsatt för trakasserier, kränkningar eller repressalier. Till stöd för chefer, medarbetare och arbetsgrupper finns två rutiner; 'Rutin för trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling' och 'Aktiva åtgärder för likabehandling inom Gävle kommun'. Kopplat till den nya riktlinjen och rutinerna togs även ett stödmaterial fram som kan användas på APT (arbetsplatsträffar). Det är en PowerPoint-presentation som skapar förutsättningar för dialog med medarbetarna om trakasserier, sexuella trakasserier och kränkande särbehandling. Ett lokalt arbete med riskidentifiering för diskriminering och särbehandling ska göras. En utmaning för verksamheterna är att kunna avsätta tid för detta arbete, APT-möten sker i regel en gång i månaden och dagordningen för vad som ska avhandlas är lång.

Implementeringen av det nya riktlinjerna och rutinerna kopplade till diskriminering och trakasserier framåt blir viktig. En utmaning i en så stor organisation är att nå ut till alla lokala HR-ansvariga och följa upp hur implementeringen av de nya arbetssätten fungerar ute i verksamheten.

Via Gävle kommuns utbildningsportal Kompetensen finns en e-utbildning kopplat till arbetet med diskriminering och likabehandling, "Diskrimineringslagen i praktiken". Utbildningen riktar sig till chefer och HR-ansvariga men även medarbetare kan gå den. Ytterligare utbildningar inom området; "Kränkande särbehandling" som vänder sig till chefer, skyddsombud och HR-ansvariga; "Reviderad minoritetslag - kommunens ansvar" som riktar sig till förtroendevalda och alla anställda inom Gävle Kommun. Den sistnämnda har varit vilande men det finns planer på att återuppta den.

Gävle kommun tillämpar kompetensbaserad rekrytering, vilket innebär att noggrant definiera vilka kompetenser som efterfrågas i aktuell rekrytering och sedan enbart bedöma den kompetensen genom hela rekryteringen. Genom att fokusera på den kompetens som är viktig för tjänsten minskar risken att bli distraherad av andra faktorer.

Varje år genomförs en medarbetarundersökning. Den skickas ut till alla medarbetare inom kommunkoncernen. Samtliga chefer som har fler än sju anställda får ta del av resultatet för sin respektive grupp. Utifrån resultatet ska varje chef ta fram passande åtgärder. Under 2021 var det särskilt riktade frågor kring hur medarbetare upplever utsatthet. Även frågor om kränkande särbehandling och trakasserier ställdes.

Delmål: Gävle kommunkoncern ska ha sociala krav i upphandling och inköp.

Måuppfyllelse

I Gävle kommuns upphandlingsmallar finns koncernens uppförandekod för leverantörer. Leverantören förväntas respektera uppförandekoden och göra sitt yttersta för att uppnå kraven inom den egna organisationen och i leverantörskedjan. Uppgifter om följsamhet till att uppförandekoden används i upphandlingar samt uppgifter om uppföljning av kontraktsskrav kopplat till uppförandekoden saknas.

Sysselsättningskrav för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden har sedan en tid tillbaka tillämpats i många upphandlingar med gott utfall. Det finns en upphandlingsplan som fungerar som ett strategiskt verktyg för att ha koll på alla upphandlingar. Upphandlingsplanen bidrar också till en ökad dialog och utbyte med de olika verksamheterna inom koncernen om bland annat hållbarhetskrav.

Programmål 2: Gävle kommunkoncerns verksamheter har ett respektfullt bemötande utifrån ett inkluderande förhållningssätt

Gävle kommunkoncern ska säkerställa ett respektfullt bemötande och verka för icke-diskriminering i hela koncernen genom att motverka strukturer och normer som begränsar individer.

Tabell 17 Nöjd medborgarindex – Bemötande, tillgänglighet, skala 0–100*

År	2017	2018		2019	2020
Gävle, totalt	51	57		51	56
Gävle, kvinnor	57	n.a		53	57
Gävle, män	45	n.a		49	55
Alla kommuner ovägt medel	56	57		55	55
Alla kommuner ovägt medel, kvinnor	58	58		56	57
Alla kommuner ovägt män	55	56		53	53

Källa: SCBs medarbetarundersökning

* Medborgarnas bedömning av bemötande och tillgänglighet i kommunen, skala 0–100. Utgår från frågorna: "Hur nöjd är du med hur lätt det är att komma i kontakt med tjänstemän eller annan personal i din kommun?", "Hur nöjd är du med hur du blir bemött när du har kontakt med tjänstemän eller annan personal i din kommun?", "Hur nöjd är du med den servicen du får när du har kontakt med tjänstemän eller annan personal i din kommun?" och "Hur nöjd är du med möjligheter att komma i kontakt med kommunens högre chefer?" samt huruvida man varit i kontakt med en tjänsteman eller annan personal i kommunen under de två senaste åren.

Tabell 18 Nöjd Inflytande-Index - Information*

År	2017	2018	2019	2020
Gävle, totalt	55	n.a	49	50
Gävle, kvinnor	55	n.a	49	55
Gävle, män	51	n.a	49	46
Alla kommuner ovägt medel	n.a	n.a	n.a	n.a
Alla kommuner ovägt medel, kvinnor	56	57	54	56
Alla kommuner ovägt män	54	55	52	53

Källa: SCBs medborgarundersökning

* Medborgarnas bedömning av kommunens informationsgivning, skala 0–100. Utgår från frågorna: "Hur nöjd är du med tillgången till information om kommunen och dess verksamheter?", "Hur nöjd är du med tydligheten i kommunens information?", "Hur nöjd är du med i hur god tid kommunen informerar om viktiga frågor?" och "Hur nöjd är du med kommunens webbplats?"

Gävle kommun visar på en stabil nivå av nöjd medborgarindex – bemötande mellan 2017–2020.

Kommunen ligger också på likvärdig nivå som övriga kommuner. Även nöjd-inflytande-index visar på samma stadighållande av en nivå liknande övriga kommuner.

Delmål: Gävle kommuns verksamheter ska ha kunskap om normkritiskt förhållningssätt och hur detta kan omsättas i praktisk handling i vardagsarbetet.

Måluppfyllelse ■

Inom det här området finns ett behov av tydligare styrning. Det påbörjade arbetssättet med intern diplomering har inte implementerats i kommunens verksamheter.

De pågår en rådsöversyn i kommunen i syfte att granska alla befintliga råd och se vilka behov som saknas. Utifrån diskrimineringsgrunderna skulle det kunna bli aktuellt med ytterligare råd.

Det här delmålet kopplar på många sätt till programmål 1, delmål 1, samma programområde.

Delmål: Gävle kommuns verksamheter ska erbjudas service- och bemötandebildning för att utveckla det respektfulla bemötandet.

Måluppfyllelse

De delar av Gävle kommuns verksamheter som omfattas av befintligt service- och bemötandebildning är anställda inom kundtjänst och funktioner som arbetar med förenklad handläggning till företagare. I övrigt saknas det ett utbildningskoncept inom service- och bemötande.

Det finns sedan många år en service- och bemötandepolicy inom kommunen som tydliggör förväntningar på hur en kund ska bemötas. Under 2021 har ett behov av att revidera policyn identifierats, bland annat saknas perspektiv som utgår ifrån diskrimineringslagstiftningen. Arbetet planeras påbörjas under 2022.

Delmål: Gävle kommuns bemötandeombud marknadsförs och utvecklas för att tillvarata de synpunkter som medborgarna vill lyfta.

Måluppfyllelse

Det finns en funktion inom kommunen som heter bemötandeombudsmannen som kundtjänst ansvarar för. Den marknadsförs via gavle.se och alla synpunkter fördelas till berörd verksamhet inom kommunen. Återkoppling till medborgarna sker enligt rutin inom fem arbetsdagar.

Rekommendationer för målområde Icke-diskriminering

Följande rekommendationer och förbättringsåtgärder har identifierats i samband med uppföljningen kopplat till delmålen inom programområdet Icke-diskriminering:

- Med anledning av de nya lagkraven (barnkonventionen blir svensk lag 1 januari 2020) är rekommendationen att precisera ambitionsnivån både vad gäller beslut-utförande-uppföljning av ett barnrättsperspektiv i förhållande till hela koncernen.
- För att säkerställa hållbara inköp skulle avtalskraven avseende social hållbarhet i leverantörskedjan behöva följas upp genom leverantörsrevisioner.
- Det finns idag en bra verktygslåda för det interna diskrimineringsarbetet men den systematiska uppföljningen av arbetet skulle kunna bli bättre.
- Ett sätt att ta ytterligare steg mot en fördomsfri rekrytering kan vara att arbeta med aidentifierade ansökningsprocesser.
- Den pågående rådsöversyn bör granska alla befintliga råd och se vilka behov som saknas/kan revideras utifrån diskrimineringsgrunderna.
- Implementering av arbetssättet med den interna diplomeringen inom diskriminering, inkludering och bemötande bör prioriteras. Precis som den fördjupade utbildningen kring HBTQI så behöver det även göras liknande fördjupningar till fler diskrimineringsgrunder, där tillgänglighet särskilt bör prioriteras.
- Service – och bemötandebildning bör erbjudas alla nyanställda inom kommunen och service- och bemötandeguiden bör vara ett obligatoriskt moment i chefsutbildningen.
- En ansvarig funktion för service- och bemötandefrågor för hela kommunkoncernen bör tillsättas.

En utvärdering och analys av utbildningarna i Kompetensen bör göras. Ett riktighetsbeslut bör tas om vilka utbildningar som ska vara obligatoriska och vilka som ska vara valbara. Behövs ytterligare utbildningar skapas och andra tas bort eller kortas ner? Deltagandet bör följas upp och återkopplas till de olika enheterna.

Tyréns rekommendationer inför framtida utveckling av programmet

Programmet består av totalt 68 delmål, vilket bedöms som väldigt många. Tyréns huvudrekommendation är att försöka minska ned på mängden delmål. Flera av delmålen är otydligt formulerade vilket leder till olika tolkningar av vad som avses, detta försvårar uppföljningen. Detta blev tydligt under samtalen med de olika sektorerna och bolagen. Ytterligare en utmaning med formuleringen av vissa delmål är att de är väldigt visionära och inte möjliga att mäta eller utvärdera. I dagsläget finns det ingen tydlig koppling mellan de listade indikatorerna och delmålen, de indikatorer som listas i programmet är kopplade till programmålen.

Det skulle alltså vara bra att förtydliga delmålen och där det är möjligt, omformulera de till SMART(a) mål. Det vill säga: specifika, mätbara, accepterade, realistiska och tidsbundna. Tyréns rekommenderar också att ta fram mätbara mål och indikatorer för respektive delmål där det är möjligt. Vidare är rekommendationen att tydliggöra vilka delar av kommunkoncernen (sektorer och bolag) som kan bidra till att respektive delmål realiserar samt att utse en ansvarig för uppföljningen av respektive delmål. Detta förutsätter att målen går att påverka inom ramen för Gävle kommuns verksamhetsområden och att de tydligt preciserar vad det är som mäts och varför. Ett sätt att tydliggöra detta är att arbetena med indelning av mål i strukturindikatorer, processindikatorer och resultatindikatorer. En annan förbättringsåtgärd som också är också önskvärd för programmet är att göra koppling till Agenda 2030 målen tydligare.

I dagsläget är det ett mycket resurskrävande arbete att följa upp programmets alla indikatorer. Tyréns bedömer att en effektivare lösning för uppföljningen redan har påbörjats genom projektet "Visualiseringsverktyg fokus social hållbarhet" i Power-BI.

Källor

Andersson Oskar, Mobäck Rickard (2022) *Våld i nära relationer i Gävle kommun, FoU rapport 2022:2*, 978-91-986805-3-9.

Riktlinjer för bostadsförsörjning – Gävle kommun (gavle.se)

På väg mot en god och jämlik hälsa, bilaga 5 Indikatorbeskrivningar, utgiven av Folkhälsomyndigheten

Material från Enheten för social hållbarhet

Källa statistik:

Gävle kommun

Kolada

SCBs medborgarundersökning

Kompetensen

Samtal med tjänstepersoner från:

Utbildning Gävle

Välfärd Gävle

Biblioteket

Söderskolans modersmål och mottagningsenhet

Kultur & Fritid

Livsmiljö Gävle

Gavlegårdarna

Näringslivsavdelningen

Enheten för social hållbarhet

